

BARNEOMBUDET

Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres ref:	Vår ref:	Saksbeh:	Arkivkode:	Dato:
	08/00650-2	Tone Viljugrein	008;O;BO	16.6.2008

Høringssvar:

NOU 2008:4 "Fra ord til handling - Bekjempelse av voldtekt krever handling"

Vi viser til høringsbrev fra Justis- og politidepartementet av 14.03. 2008 vedlagt NOU 2008:4 "Fra ord til handling – Bekjempelse av voldtekt krever handling."

Barneombudet skal i henhold til lov og instruks arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet skal særlig følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barnets rettigheter.

I dette høringssvaret har vi valgt å legge hovedvekten på de tiltakene som direkte berører barn og ungdom under 18 år. Våre kommentarer vil derfor i hovedsak være knyttet til kapittel 7 og 9.

Barneombudets kommentar til utvalgets mandat og avgrensning

I kapittel 1.2.1 presiserer utvalget at problemstillinger knyttet til barn som ofre bare vil bli behandlet i den utstrekning det er tale om voldtekt. Særlige problemstillinger knyttet til seksuelle overgrep mot barn, eksempelvis avhør, observasjon og medisinske undersøkelser, omtales derfor ikke i den forelagte NOUen.

Barneombudet har forståelse for at utvalget avgrenser seg, men savner likevel en tydeliggjøring av problemstillinger for eldre barn og ungdom når disse blir utsatt for voldtekt og seksuelle overgrep. Utvalget skriver at problemstillinger knyttet til barn som ofre bare vil bli behandlet i den utstrekning det er tale om voldtekt. Barneombudet kan imidlertid ikke se at barn som ofre for voldtekt er direkte omtalt i NOUen.

For Barneombudet er det noe uklart om utvalgets avgrensning omfatter alle barn under 18 år, eller bare barn under en viss alder. Utvalget skriver at de særlige problemstillinger knyttet til seksuelle overgrep mot barn faller utenfor mandatet og viser i denne sammenheng til straffeloven §§ 195 og 196 som hjemler strafferammen for seksuell omgang mot barn under henholdsvis 14 og 16 år. Betyr dette at utvalget definerer alle under 16 år som barn?

I sin avgrensning og fortolkning av mandatet i kapittel 1.2.1 skriver utvalget at *"...i saker om seksuelle overgrep mot barn er det ofte ikke "nødvendig" for overgriperen å bruke vold eller trusler for å oppnå seksuell omgang, noe som gjør at straffeloven § 192 i mange tilfeller ikke brytes."*

Barneombudet deler utvalgets oppfatning om dette når det gjelder små barn, men tror ikke dette gjelder for alle barn under 18 år, særlig ikke for eldre barn og ungdom.

Barneombudet hadde sett at utvalget hadde hatt et tydeligere fokus på eldre barn og ungdom, da det er nærliggende å tro at det stilles andre krav til tiltak for å nå og følge opp disse gruppene i etterkant av det seksuelle overgrepet. Vi kommer tilbake til dette i våre kommentarer til kapittel 9.

For øvrig støtter Barneombudet utvalget i at seksuelle overgrep mot barn er et alvorlig samfunnsproblem og bør utredes særskilt.

Kommentarer til kapittel 7 "Forebyggende tiltak mot voldtekt"

Utvalget foreslår en rekke forebyggende tiltak i NOUens kapittel nr 7 "Forebyggende tiltak mot voldtekt." Barneombudet støtter disse tiltakene.

I dette kapittelet har utvalget valgt å ha fokus spesielt på forebyggende tiltak rettet mot ungdom og unge voksne. Utvalget holdning er at det forebyggende arbeidet mot voldtekt og overgrep må begynne tidlig, da holdninger skapes i barneårene. Barneombudet deler dette synet.

Barneombudet vil i denne sammenheng nevne at vi har vært observatører på incestsenteret i Vestfold sin undervisning om incest og seksuelle overgrep i grunnskolen. Incestsenteret underviser elever i 6. klasse og deres lærere om helsefremmende og forebyggende tiltak innen incest/seksuell overgrepssproblematikk. Undervisningen varer en dobbelt klassetime, og Barneombudet var til stede en slik time, sammen med elevene, læreren, helsesøster og to representanter fra incestsenteret i Vestfold. Selv om vi ikke hadde mulighet eller kompetanse til å kvalitetssikre innholdet rent faglig, ble vi likevel imponert over måten man tilnærmer seg barna på om dette vanskelige temaet. Barneombudets inntrykk er at barna ble ivaretatt på en forsvarlig måte. Det vil være hensiktsmessig å se på erfaringen fra dette incestsenteret hvis temaet skal innlemmes i undervisningen i grunn- og videregående skole, og kanskje også i barnehagene.

På bakgrunn av dette støtter Barneombudet forslaget om få inn temaet om voldtekt og overgrep i undervisningen i grunn- og videregående skole. Det er viktig at seksuelle overgrep tematiseres her, både i lærerplanene, gjennom temauker og gjennom undervisningsmaterieell. Barneombudet er bekymret over at undervisningsmaterieell om kropp, seksualitet og overgrep som benyttes i grunn- og videregående skoler er både utdatert og mangelfull. Vi deler utvalgets oppfatning om at det er viktig at de unge selv er med på å utarbeide dette undervisningsmaterialet. Eksempelvis er det viktig å synliggjøre sammenhengen mellom rus og ufrivillig sex, slik utvalget også påpeker.

Barneombudet er glad for at utvalget støtter Ombudets forslag om å opprette en døgnåpen alarmtelefon for barn under 18 år. Vi deler utvalgets syn på at en slik telefon vil ha en betydning både i primær- og sekundærforebyggende arbeid i forbindelse med overgrep mot barn.

Barneombudet støtter forslaget om en nettportal som skal gi informasjon om overgrep, oppfølging, straffeloven osv - samt fungere som spørsmål- og svartjeneste.

Utvalget foreslår å knytte nettportalen eller en nettside opp mot Barneombudets foreslåtte alarmtelefon for barn, noe som kan være hensiktsmessig. Justis- og politidepartementet har sammen med Barne- og likestillingsdepartementet ansvaret for å gjennomføre et pilotprosjekt om opprettelsen av en alarmtelefon for barn jf tiltak 2 i ”Vendepunkt. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011.”

Utvalget foreslår at helsesøster skal kunne nås via SMS eller e-post utover fast kontortid. Barneombudet mener dette er et godt forslag, og vil samtidig benytte anledning til å uttrykke sin bekymring for den manglende tilgjengeligheten til skolehelsetjenesten mange steder. Gjennom vår kontakt med barn, unge og ansatte i denne tjenesten, får vi stadig tilbakemelding om at skolehelsetjenesten mange steder har for liten kapasitet og en svært begrenset åpningstid. Barneombudet har påpekt dette overfor Helse- og omsorgsdepartementet gjentatte ganger. Å gjøre det lettere å nå helsesøster via eks SMS vil være lite hensiktsmessig hvis hun ikke har anledning til å hjelpe ungdommen på grunn av kapasitetsproblemer, eller fordi hun bare er tilgjengelig på skolen én gang i uken.

Å få temaet om voldtekt og overgrep inn i rammeplanen i ulike grunn- og videreutdanninger på høyskolene er også et viktig forebyggende tiltak. Rapporten ”*Kunnskap gir mot til å se og trygghet til å handle*” (2007) av Sogn og Øverlier ved NKVTS (Nasjonalt kunnskapscenter for vold og traumatisk stress), dokumenterer at lærere, førskolelærere og barneverns- og pedagoger ikke får tilstrekkelig kunnskap om vold og seksuelle overgrep i utdannelsen. Dette medfører at de føler seg usikre på disse temaområdene. Personer som er usikre og mangler kunnskap, tar sannsynligvis heller ikke imot signalene fra barn som er utsatt for seksuelle overgrep. De vil kunne ha problemer med å snakke med barna om dette og kan heller ikke bidra til at vold og overgrep opphører og at barnet får nødvendig hjelp.

Barneombudet støtter også at det utvikles et tilbud for systematisk behandling av unge som forgriper seg, særlig med tanke på at mange voksne overgripere begikk sitt første overgrep som barn eller i ung alder og at det ikke finnes dokumentasjon på at fengselsstraff er egnet til å endre overgriperens handlingsmønster, jf NOU 2008:4.

Kommentarer til kapittel 9 Hjelpetiltak etter voldtekt

Barneombudet er av den oppfatning at kapittel 7 om forebygging av voldtekt har et tydelig fokus på mindreårige, spesielt ungdom. Fokuset på barn under 18 år som en eller flere grupper med særlige behov, er ikke like tydelig i kapittel 9 ”Hjelpetiltak etter voldtekt.”

I kapittel 9 omtales dagens offentlige hjelpetilbud, samt frivillige organisasjoner og selvhjelpsgrupper. Barneombudet savner at voldtatte barn og ungdom under 18 år omtales spesielt, både når det kommer til overgrepsmottakenes funksjon overfor denne aldersgruppen og hvordan disse barna skal ivaretas av de ulike tjenestene. Samtidig hadde det vært nyttig med en avklaring av henholdsvis barnehusenes og overgrepsmottakenes ulike roller og funksjoner overfor voldtatte mindreårige. Skal alle barn under 18 år følges opp på barnehuset eller går det en aldersgrense her? Hvor og hvordan skal eventuelt eldre barn, eksempelvis over 14 år, følges opp?

Ifølge utvalgets mandat punkt 4, skulle utvalget vurdere særskilte behov hos grupper som i liten grad oppsøker hjelpeapparatet, eksempelvis personer med funksjonshemming, menn, ungdom, personer med minoritetsbakgrunn eller prostituerte. Utvalget skulle foreslå tiltak for å imøtekomme disse behovene.

Barneombudet kan ikke se at utvalget har klart å fokusere på ungdom som en særskilt gruppe som i liten grad oppsøker hjelpeapparatet, jf punkt 4 i mandatet. Vi kan heller ikke se at utvalget foreslår konkrete tiltak for å nå overgrepsutsatte menn, personer med minoritetsbakgrunn eller funksjonsnedsettelse. Hva når eksempelvis en overgrepsutsatt ungdom har en eller flere av disse tilleggsegenskapene? Hvilke behov har en voldtatt gutt på 16 år med minoritetsbakgrunn, og hvilke tiltak bør iverksettes for å få han til å oppsøke hjelpeapparatet?

Utvalget foreslår at Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK) skal utvide sitt virkeområde og få som oppgave å gå inn i en støttedfunksjon for voldtaktsofre. Barneombudet stiller spørsmål ved om utvalget tenker at RKK også skal ha denne funksjonen overfor barn og unge som utsettes for voldtakt.

Barneombudet har ingen innvendinger mot tiltakene som foreslås i kapittel 9, men kan ikke se at dette er tiltak for å nå eksempelvis overgrepsutsatt ungdom spesielt. På bakgrunn av dette savner Barneombudet tiltak som i sterkere grad kan bidra til å få ungdom til å oppsøke hjelpeapparatet og få tilrettelagt hjelp etter deres behov.

Øvrige foreslåtte tiltak i NOU 2008:4

Når det gjelder de øvrige foreslåtte tiltakene i NOU 2008:4 ”Fra ord til handling - bekjempelse av voldtakt krever handling,” har ikke Barneombudet noen kommentarer til disse.

Med vennlig hilsen

Knut Haanes
fung. barneombud

Tone Viljugrein
seniorrådgiver